

ਛੇਮੋਂ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਡੋਗਰੀ ਤਪਨਿਆਸੋਂ ਚ ਮੁਲਲ-ਵਿਘਟਨ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਕਖ

ਸ਼ਾਲੂ ਸ਼ਰਮਾ

ਕਨੈਕਟ੍ਯੂਅਲ ਲੈਕਚਰਰ, ਜਾਮ੍ਮੂ ਯੁਨਿਵਰਸਿਟੀ, ਜਾਮ੍ਮੂ

ਮਾਹਨੂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਾਰੋਂ ਸ਼ਾ ਪੈਹਲਾ ਸ਼ਕੂਲ ਤਸਦਾ ਅਪਨਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਤਸਦੇ ਬਾਦ ਓਹ ਸ਼ਕੂਲ ਜਿਤਥੋਂ ਓਹ ਸ਼ਿਕਾ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ, ਸਮਾਜ ਤੇ ਸ਼ਕੂਲ ਚ ਰੇਹਿਯੈ ਗੈ ਇਕ ਵਧਕਿ ਚ ਸਮਾਜਿਕ ਗੁਣੋਂ ਤੇ ਮਾਨਵੀ ਮੁਲਲੋਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਦਸ਼੍ਯੋਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਹਿਰਖ-ਧਾਰ, ਲਗਾਤ, ਸੇਵਾ-ਭਾਵ, ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ-ਬਲਿਦਾਨ, ਆਦਰ-ਭਾਵ ਆਦਿ ਦੇ ਮੇਲ ਕਨੈ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਗੀ ਸਾਮ੍ਰਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਜੀਨੇ ਤੇ ਸੈਫ਼ਨੀਲਤਾ ਦਾ ਗੁਣ ਹਾਸਲ ਕਰਾਨੇ ਆਹਲਾ ਪੈਹਲਾ ਸ਼ਕੂਲ ਮਨੁਆ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਦਸ਼੍ਯੋਂ ਚ ਜਿਸਾਲੈ ਸ਼ਵਾਰਥ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਦੀ ਭਾਵ ਆਈ ਜਨਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫ਼ੀ ਤੱਦੇ ਚ ਧੀਰਜ ਦਾ ਮਾਵਾ ਘਟੀ ਜਨਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਓਹ ਲੋਕ ਜੁਡਿਧੈ ਨੇਈ ਰੇਹੀ ਸਕਦੇ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੁਟ੍ਟੀ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰੋਂ ਦਾ ਅਸ਼ਿਤਤਵ ਖੱਤਮ ਹੋਈ ਜਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਏਕਲ ਪਰਿਵਾਰ ਸਤਾ ਚ ਆਈ ਜਨਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਝੇ ਤੇ ਏਕਲ ਪਰਿਵਾਰੋਂ ਚ ਮੁਲਲ-ਵਿਘਟਨ ਦੀ ਸਮਸ਼ਾ ਤਸਾਲੈ ਪੈਦਾ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਾਲੈ ਤੱਦੇ ਜੀਵੋਂ ਚ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ। ਮੁਲਲ-ਵਿਘਟਨ ਦੀ ਇਸ ਸਿਥਤਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਛੇਮੋਂ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਡੋਗਰੀ ਤਪਨਿਆਸੋਂ ਤਗਰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਿਧੈ ਕੀਤਾ ਗੇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਹਾਕੇ ਚ ਡੋਗਰੀ ਚ ਕੁਲ ਤੈ ਤਪਨਿਆਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਰੂਪ ਚ ਸਾਮਨੈ ਆਏ ਨ ਓਹ ਨ - 'ਧਾਰਾ ਤੇ ਧੂਡਾਂ', 'ਸਾਨੋ' ਤੇ 'ਹਾਡ ਬੇਡੀ ਤੇ ਪਤਨ'। ਇਨ੍ਹੋਂ ਗੀ ਅਧਾਰ ਬਨਾਇਧੈ ਮੁਲਲ-ਵਿਘਟਨ ਦੇ ਹੇਠ ਦਿਤੇ ਗੇਦੇ ਪੈਹਲੁਏਂ ਪਰ ਸ਼ੋਧ-ਪਤਰ ਲਿਖੇਆ ਗੇਆ ਹੈ। ਏਹ ਪੈਹਲੂ ਨ-

1. ਪਤਿ-ਪਤੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੋਂ ਚ ਮੁਲਲ-ਵਿਘਟਨ
2. ਦੇਵਰ-ਭਰਜਾਈ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਚ ਮੁਲਲ-ਵਿਘਟਨ
3. ਸਸ਼ੁ ਨੂੰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਚ ਮੁਲਲ ਵਿਘਟਨ

1. ਪਤਿ-ਪਤੀ ਦੇ ਰਿਖਤੇ ਚ ਮੁਲਲ-ਵਿਘਟਨ: ਪਤਿ-ਪਤੀ ਦਾ ਰਿਖਤਾ ਜਿਨਨਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਂਦਾ ਏ ਤਨਾ ਗੈ ਨਾਜੁਕ ਬੀ ਹੋਂਦਾ ਏ। ਇਸ ਰਿਖਤੇ ਚ ਵਿਖਾਸ ਦਾ ਹੋਨਾ ਬੜਾ ਜਰੂਰੀ ਏ। ਇਦੇ ਕਨੱਨੈ ਗੈ ਦੋਨੋਂ ਦਾ ਇਕ-ਦੁਏ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਸਮਮਾਨ ਬੀ ਹੋਨਾ ਬੜਾ ਜਰੂਰੀ ਏ ਤੇ ਜਿਸਾਲੈ ਇੱਂਦੇ ਚ ਕਮੀ ਆਨ ਲਗੀ ਪੌਂਦੀ ਏ ਜਾਂ ਇਕ ਬੀ ਇਸ ਰਿਖਤੇ ਗੀ ਨੇਈ ਨਭਾਨੇ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਚ ਹੋਂਦਾ ਤਾਂ ਤਸਾਲੈ ਵਿਘਟਨ ਦੀ ਸਥਿਤਿ ਪੈਦਾ ਹੋਨ ਲਗੀ ਪੌਂਦੀ ਏ। ਛੇਮੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਡੋਗਰੀ ਤਪਨਿਆਸੇ ਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਿਖਤੇ ਦੇ ਤੈਹਤ ਪਤਿ-ਪਤੀ ਦੀ ਆਪਸੀ ਤਕਰਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤਿ ਬਾਂਦੈ ਹੋਈ ਦੀ ਏ। ਇਨ੍ਹੋਂ ਰਿਖਤੇ ਚ ਕੁਤੈ ਪਤਿ ਅਪਨੀ ਪਤੀ ਦੀ ਮਾਰ-ਕੁਟਾਈ ਕਰਦਾ ਏ ਤੇ ਕੁਤੈ ਤਸਗੀ ਮਲੇਆ ਜਾਨੋ ਮਾਰਦਾ ਵਰਿੱਤ ਏ। ਡੋਗਰੀ ਦੇ ਪੈਹਲੇ ਤਪਨਿਆਸ 'ਧਾਰਾ ਤੇ ਧੂਡਾਂ' ਤਪਨਿਆਸ ਚ ਕਮਲੋ ਦੀ ਮਾਂ ਹੁਕਮੀ ਗੀ ਬੀ ਅਪਨੇ ਪਤਿ ਦੀ ਮਾਰ ਝਾਲਨੇ ਪੌਂਦੀ ਏ। ਲੇਖਕ ਤਸਦੀ ਸਥਿਤਿ ਬਨਦੇਰਦਾ ਲਿਖਦਾ ਏ-

"ਚੈਨ ਸਿੰਹ ਰੋਜ ਸ਼ਰਾਬ ਪੌਂਦਾ ਤੇ ਘਰ ਆਨਿਏ ਖੱਡਮਲਲੀ ਪਾਂਦਾ। ਨੁਕਕੇ ਕਨੱਨੈ ਤੇ ਲਤੋਂ ਕਨੱਨੈ ਤਸੀ ਮਾਰਦਾ। ਲਖ-ਲਖ ਗਾਲੀਂ ਕਡਦਾ। ਇਕ-ਇਕ ਬੇਲਾ ਤਸੀ ਰੁਟਟੀ ਖਾਨੇ ਗੀ ਦਿੰਦਾ। ਤੇ ਓਹ ਚੁਪ ਕੀਤੀ ਦੀ ਸਥਾਨੇ ਸੇਹੀ ਲੈਂਦੀ। ਤੇ ਪਿਰੀ ਓਹਦੇ ਮੂੰਡੈ ਕਮਲੋ ਹੋਈ। ਤੇ ਕੁਝੀ ਹੋਨੇ ਪਰ ਚੈਨ ਸਿੰਹੈ ਦੀ ਗਾਲਿਏਂ ਚ ਤੇ ਮਾਰੇ ਚ ਹੋਰ ਬਾਦਾ ਹੋਈ ਗੇਆ।"¹

ਪੁਰਖ-ਵਰਗ ਦੀ ਏਹ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਿਖਤੇ ਚ ਵਿਘਟਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਨਦੀ ਏ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇਕ ਸਦਸ਼ਿ ਅਪਨੀ ਜਿਮਮੇਦਾਰਿਹਿਂ ਗੀ ਨੇਈ ਸਮਝਦਾ ਤੇ ਅਪਨੀ ਜਿਮਮੇਦਾਰਿਹਿਂ ਦਾ ਭਾਰ ਦ੍ਰਾਏ ਪਾਂਦਾ ਏ ਤਸਾਲੈ ਪਰਿਵਾਰ ਚ ਵਿਘਟਨ ਦੀ ਸਥਿਤਿ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਏ।

ਡੋਗਰੀ ਦੇ ਦੁਏ ਤਪਨਿਆਸ 'ਸਾਨੋ' ਚ ਬੀ ਸ਼ੈੱਕਰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੌਂਦਾ ਏ ਚਿਤਰਤ ਓਹ ਸ਼ਰਾਬ ਗੀ ਕੋਈ ਮਾਂਦੀ ਚੀਜ ਨੇਈ ਸਮਝਦਾ। ਓਹ ਸ਼ਾਨੋ ਪਾਸੇਆ ਗੁਸ਼ਾ ਕਰਨੇ ਪਰ ਤਸੀ ਆਖਦਾ ਏ- "ਸਾਨੋ ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਧੈ ਕੋਈ ਲਥਮਨੈ ਦੀ ਕਾਰ ਨੇਈ ਲੁਆਂਗੀ। ਸਥਵੈ ਪੌਂਦੇ ਨ। ਸਾਹਬ ਗੈ ਨੇਈ, ਜੋਹਕੇ ਸਾਫੇ ਅਪਨੇ ਪੈਂਚ-ਲੀਡਰ ਬੀ ਪੌਂਦੇ ਨ। ਪਤ ਪੰਡੇ-ਗੁੰਡੇ ਸਥਾਨੇ ਮੁਕਕਡਦੇ ਨ। ਦੁਏ ਗੀ ਠਾਕਨੇ ਆਹਲੇ ਤੇ ਇਸੀ ਮਲਾ-ਮਾਂਦਾ ਆਖਨੇ ਆਹਲੇ ਚੋਰੀ-ਚੋਰੀ ਪੌਂਦੇ ਨ। ਫ਼ਹੀ ਤੂਂ ਕੁਸੀ ਰੋਏ ਕਰਨੀ ਏ?"²

ਸ਼ਰਾਬ ਬੀ ਤਸਾਲੈ ਗੈ ਸੋਭਦੀ ਏ ਜਿਸਾਲੈ ਮਨੁਕਖੈ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤਿ ਠੀਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਏ। ਅਪਨੀ ਜਿਮਮੇਦਾਰਿਹਿਂ ਥਮਾਂ ਦੂਰ ਨਸ਼ਨੇ ਆਹਲੇ ਆਸਤੈ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸ਼ਹਾਰਾ ਲੈਨਾ ਗੈਰ-ਬਾਜ਼ਬ ਏ।

'ਹਾਡ ਬੇਡੀ ਤੇ ਪੱਤਨ' ਤਪਨਿਆਸ ਚ ਤਪਨਿਆਸਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਪਾਸ੍ਸੇ ਬੇਮੇਲ ਬਧਾਹ ਦੀ ਸਮਸ਼ਾਂ ਗੀ ਤਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਦਾ ਏ ਜੇ ਬੇਮੇਲ ਬਧਾਹ ਹੋਨੇ ਮੂਜਬ ਨਾਰੀ ਜੀਵਨ ਕਿਸ ਚਾਲਲੀ ਕਨੱਨੈ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਂਦਾ ਏ। ਇਸ ਤਪਨਿਆਸ ਦੀ ਨਾਰੀ ਪਾਤ੍ਰ ਸ਼ਾਨੋ ਅਪਨੇ ਹਾਨਮੇਲ ਕਨੱਨੈ ਰੈਹਨਾ ਚਾਂਹਦੀ ਏ ਜਿਸ ਮੂਜਬ ਓਹ ਘਰ-ਘਰਿਸ਼ਤੀ ਬੀ ਛੋਡਨੇ ਗੀ ਤਧਾਰ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਏ ਤੇ ਦੁਏ ਪਾਸ੍ਸੇ ਪੁਰਖ ਪਾਤ੍ਰ ਅਪਨੀ ਥੀਂ ਦੀ ਤਮਰੀ ਦੀ ਕੁਝੀ ਸ਼ਾਨੋ ਕਨੱਨੈ ਬਧਾਹ ਕਰਦਾ ਏ ਤੇ ਜਿਸਾਲੈ ਤਮਰ ਦਾ ਫਰਕ ਮਤਾ ਹੋਨੇ ਕਾਰਣ ਤਸਦੀ ਲਾਡੀ ਕੁਸੈ ਹੋਰ ਕਨੱਨੈ ਬਸ਼ਨੇ ਦਾ ਸੁਖਨਾ ਦਿਕਖਦੀ ਤਾਂ ਓਹ

ਤਸੀ ਇਸ ਦੁਨਿਆ ਚਾ ਗੈ ਮਕਾਈ ਤੁਡਾ ਏ। ਲੇਖਕ ਦੇ ਸ਼ਬਦੋਂ ਚ, "ਪਰ ਤਸੈ ਦਿਨ ਬੁਡਫੇ ਗੀ ਬੀ ਸੂਹ ਲਗਗੀ ਗੇਈ। ਤਸਨੇ ਸੋਚੇਆ, ਬੁਡਫੇ ਬਾਰੈ ਪਗਗ ਤਤਰਨ ਲਗੀ ਏ, ਮੁਰਦਾ ਖਰਾਬ ਹੋਨ ਲਗਾ ਏ। ਆਂਊ ਤੇ ਅਗੋਂ ਗੈ ਥੈਲੁਏ ਚ ਪੇਦਾ, ਕੀ ਨੇਈ ਇਸੈ ਦੀ ਚੂਡੀ ਘੋਟੀ ਓਡਾਂ?' ਨਾਲੇ ਦੇ ਪਾਰ ਸੋਹਨੂ ਬਲਗਦਾ ਗੈ ਰੇਹਾ, ਤੇ ਬੁਡਫੇ ਨੇ ਸ਼ਾਨੋ ਦੀ ਲੋਥ ਬੀ ਫੂਕੀ ਓਡੀ। ਗ੍ਰਾਂਡ ਦੇ ਕਮੇਟ ਬੀ ਓਹਦੇ ਹਮੈਤੀ ਹੈ।"³

ਇਸ ਪਾਤ੍ਰ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਥਮਾਂ ਏਹ ਤਤਥ ਬਾਂਦੈ ਹੋਂਦਾ ਏ ਜੇ ਤਸਗੀ ਅਪਨੀ ਇਜ਼ਜਤ-ਮਾਨ ਗੀ ਦਾਗ ਲਗਗਨੇ ਦਾ ਤੁਰ ਤੇ ਏ ਪਰ ਤਸਗੀ ਇਕ ਕੁਡੀ ਦੀ ਇਜ਼ਜਤ ਦਾ, ਤਸਦੀ ਤਮਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਲ ਨੇਈ ਏ। ਏਸੇ ਮਾਹਨੂ ਸਮਾਜ ਚ ਅਪਨੀ ਮਾਨ-ਮਰਧਾ ਗੀ ਬਨਾਈ ਰਕਖਨੇ ਆਸਟੈ ਦੁਏ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਖਰਾਬ ਕਰਨੇ ਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨੇਈ ਛੋਡਦੇ। ਸਗੁਆਂ ਅਪਨੀ ਇਜ਼ਜਤ ਬਚਾਨੇ ਆਸਟੈ ਤਾਂਦੇ ਅਗੋਂ ਕੁਝੈ ਦੀ ਜਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਲਲ ਨੇਈ ਹੋਂਦਾ ਏ। ਗ੍ਰਾਂਡ ਦੇ ਓਹ ਮੋਹਤਵਾਰ ਬੀ ਤਸਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਨ ਜੇਹੜੇ ਅਪਨੀ ਝੂਠੀ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਅਪਨਾ ਦਬਦਬਾ ਗ੍ਰਾਂਡ ਦੇ ਲੋਕੋਂ ਪਰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਨਾ ਚਾਂਹਦੇ ਨ।

2. ਦੇਡਰ-ਭਰਜਾਈ ਦੇ ਰਿਖਤੇ ਚ ਵਿਘਟਨ: ਮਾਂ ਦੇ ਬਾਦ ਭਰਜਾਈ ਸਾਂਧੁਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਦ੍ਰੂੰ ਮੁਖਧ ਸਦਸ਼ਾ ਏ। ਇਕ ਸਮਾਂ ਹਾ ਜਿਸਾਲੈ ਭਰਜਾਈ ਗੀ ਮਾਂ ਦਾ ਥਾਹਰ ਦਿਤਾ ਜਂਦਾ ਹਾ ਪਰ ਬਦਲਦੇ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਚ ਭਰਜਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਰ ਮਾਹਨੂ ਦਾ ਨਜ਼ਰਿਆ ਬਦਲਨ ਲਗੀ ਪੇਆ। ਦੇਡਰ-ਭਰਜਾਈ ਦਾ ਰਿਖਤਾ ਬੀ ਕੁਨੈ-ਕੁਤੈ ਕਲਿੰਕਤ ਬਨਦਾ ਲਭਦਾ ਏ। 'ਹਾਡ ਬੇਡੀ ਤੇ ਪਤਨ' ਤਪਨਿਆਸ ਚ ਬੀ ਇਸ ਰਿਖਤੇ ਗੀ ਇਸੈ ਵਿਖਿਕੋਣ ਚ ਤਮਾਰੇਆ ਗੇਦਾ ਏ ਜੇ ਕਿ'ਧਾਂ ਇਕ ਲੌਹਕਾ ਭਾਵ ਅਪਨੇ ਬੁਡੇ ਭਾਵ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਬਾਦ ਬਧਾਵ ਦੇ ਗੈ ਅਪਨੀ ਭਰਜਾਈ ਕਨੈਂ ਨਾਜਾਯਜ ਸਮਭਨਥ ਬਨਾਂਦਾ ਏ। ਦੇਡਰ-ਭਰਜਾਈ ਦੇ ਰਿਖਤੇ ਚ ਮੁਲਲ- ਵਿਘਟਨ ਦੀ ਇਸ ਸਥਤਿ ਗੀ ਤਪਨਿਆਸਕਾਰ ਇਸ ਚਾਲੀ ਬੰਦੇਰਦਾ ਲਭਮਦਾ ਏ। ਲੇਖਕ ਦੇ ਸ਼ਬਦੋਂ ਚ, "ਬਧਾਵ ਤੇ ਕੇਹ ਹੁਨਦਾ ਦੌਨੈਂ ਦਾ, ਅਮਰੂ ਦੇ ਕੁਨਤੀ ਚਾ ਤੈ ਜਧਾਣੇ ਨ। ਬਿੰਡਿਯਾਂ ਦੋ ਕੁਡਿਧਿਆਂ ਨ, ਇਕ ਛੇ ਬਰੇ ਦੀ ਛਲਲੋ ਤੇ ਤ੍ਰੀਂ ਬਰੇ ਦੀ ਛਲਲੀ, ਕੁਡਿਧਿਆਂ ਕਥਾ ਲੌਹਕਾ ਗਿਲਲੂ ਏ।"⁴

ਏਹ ਸਤਰਾਂ ਪੁਰਸ਼-ਵਰਗ ਆਸ਼ਾਵਾਨੀ ਪਰ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕਰਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਨ ਗੀ ਤਜਾਗਰ ਕਰਦਿਆਂ ਨ। ਪਤਿ ਦੇ ਨੇਈ ਰੌਹਨੇ ਪਰ ਸੌਹੜੇ ਘਰ ਨਾਰੀ ਗੀ ਅਪਨੀ ਕੋਈ ਅਜਾਦੀ ਨੇਈ ਹੋਂਦੀ ਏ। ਸਗੁਆਂ ਓਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੁਏ ਸਦਸ਼ਾਂ ਪਰ ਨਿਰਭਰ ਹੋਈ ਜਂਦੀ ਏ ਜਿਸ ਮ੍ਰਿਗ ਤਾਂਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬੀ ਹੋਂਦੀ ਏ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇਸ ਬਤਾਵ ਅਗੋਂ ਤਸੀ ਝੁਕਨਾ ਗੈ ਪੌਂਦਾ ਏ ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਸਰਾ ਨੇਈ ਹੋਨੇ ਮ੍ਰਿਗ ਹਾਲਾਤ ਕਨੈਂ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਪੌਂਦਾ ਏ।

3. ਸਸ਼-ਨੂੰ ਦੇ ਰਿਖਤੇ ਚ ਮੁਲਲ-ਵਿਘਟਨ : ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਿਖਤੇ ਚ ਸਸ਼-ਨੂੰ ਦਾ ਰਿਖਤਾ ਇਕ ਖਾਸ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਏ। ਨਾਰੀ ਵਰਗ ਦੀ ਨੁਮਾਂਧਗੀ ਕਰਦੇ ਏਹ ਦਰੱਖੇ ਕਿਰਦਾਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੋਂਦੇ ਨ। ਸੇਹੀ ਮਾਧਨੇ ਚ ਦਿਕਖੇਆ ਜਾ ਤਾਂ ਸਸ਼-ਨੂੰ ਦਾ ਰਿਖਤਾ ਗੈ ਅਸਲੀ ਮਾਝ-ਧੀਝ ਦਾ ਰਿਖਤਾ ਹੋਂਦਾ ਏ ਪਰ ਆਮਤੌਰਾ ਪਰ ਦਿਕਖੇਆ ਜਂਦਾ ਏ ਜੇ ਇਸ ਰਿਖਤੇ ਚ ਵਿਚਾਰੋਂ ਚ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਨੇਈ ਹੋਨੇ ਕਾਰਣ ਟਕਰਾਵ ਦੀ ਸਥਤਿ ਬਨੀ ਦੀ ਗੈ ਰੌਂਹਦੀ ਏ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਥਤਿਧਿਆਂ ਚ ਮਾਨਵੀਅ ਮੁਲਲੋਂ ਦਾ ਵਿਘਟਨ ਹੋਨਾ ਬੜਾ ਸ਼ਵਮਾਵਿਕ ਏ। ਛੇਮੋਂ

ਦਾਹਕੇ ਦੇ ਡੋਗਰੀ ਤਪਨਿਆਸ ਸਾਹਿਤਿਕ ਚ ਬੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਿਖਤੇ ਦੇ ਅਨੰਗਤ ਤਪਨਿਆਸਕਾਰੋਂ ਸਸ਼ਸ-ਨੂੰ ਦੇ ਰਿਖਤੇ ਗੀ ਥਾਹਰ ਦਿੱਤੇ ਦਾ ਏ। ਇਨ੍ਹੋਂ ਤਪਨਿਆਸੋਂ ਦਾ ਅਧਿਧਨ ਕਰਨੇ ਪੈਰੈਨਟ ਜੇਹੜੇ ਤਤਥ ਸਾਮਨੈ ਆਂਦੇ ਨ, ਤੱਦੇ ਅਧਾਰ ਪਰ ਇਸ ਰਿਖਤੇ ਦੇ ਕਿਥ ਰੂਪ ਇਸ ਚਾਲੀ ਕਨ੍ਹੈ ਨ- ਜਿੰਦੇ ਚ ਵਿਘਟਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਅਂਸ਼ ਦਿਕਖਨੇ ਗੀ ਲਵਭਦਾ ਏ। ਸਨ् 1960 ਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ 'ਹਾਡ, ਬੇਡੀ ਤੇ ਪਤਨ' ਤਪਨਿਆਸ ਚ ਚਿਤਰਤ ਕੁਨਤੋ ਦੀ ਸਸ਼ਸ ਐਸੀ ਦਸ਼ਸੀ ਗੇਦੀ ਏ ਜੇਹੜੀ ਪੈਹਲੇ ਤੇ ਅਪਨੇ ਬਡੇ ਪੁਤਰ ਦੇ ਮਰਨੇ ਪਰ ਤਸਦੀ ਲਾਡੀ ਗੀ ਬਿਨਾ ਵਾਹ ਦੇ ਗੈ ਨਿਕਕੇ ਪੁਤਰਾ ਦੇ ਬਠਾਲੀ ਦਿੰਦੀ ਏ, ਤਸਗੀ ਕੋਈ ਅਜਾਦੀ ਬੀ ਨੇਈ ਦਿੰਦੀ, ਸਗੁਆਂ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਕਰਦੀ ਤੇ ਤਸੀ ਮਾਰਦੀ ਦਸ਼ਸੀ ਗੇਦੀ ਏ, "ਕੁਤੀ, ਪੇਰਨੀ, ਸਤਖਸਸਮੀ। ਅਪਨਾ ਘਰ ਛੋਡਿਯੈ ਚਲੀ ਗੇਈ ਧਾਰੇ ਕਨ੍ਹੇ ਮਿਲਨੇ ਗੀ। ਕਦੂ ਦਾ ਧਾਰ ਬਨਾਏ ਦਾ ਏ ਤਸੀ? ਬੋ।.....ਅਮਰੂ ਮਾਝ ਦਿਧਾਂ ਗਲਲਾਂ ਸੁਨਿਧਾਂ ਦਨਾਂ ਅਗਡਾ ਹੋਆ, ਗਲਲ ਕੇਹ ਹੋਈ ਏ? ਏਹ ਕੇਹ ਕਰੈ ਕਰਨੀ ਏ?"

ਤੂ ਪਿਚਲੇ ਹਟ । ਅਮਰੂ ਦੀ ਮਾਝ ਨੇ ਕੁਨਤੋ ਗੀ ਜੋਂਂ ਲਤੈ ਦੀ ਟਕਾਈ ਤੇ ਚੋਟੀ ਫਗਡਿਧਾਂ ਫ਼ਹੀ ਧਰੀਡੇਆ। ਕੁਨਤੋ ਕਰਲਾਈ। ਓਹਦੀ ਅਰਡ ਸੁਨਿਧਾਂ ਅਮਰੂ ਕਮ਼ਬੀ ਗੇਆ।”⁵

ਐਸੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਰਕਖਨੇ ਆਹਲੇ ਪਾਤ੍ਰ ਦੁਏ ਮਾਹਨੁਏਂ ਗੀ ਬੀ ਏਹ ਸੋਚਨੇ ਪਰ ਮਜਬੂਰ ਕਰੀ ਦਿੰਦੇ ਨ ਜੇ ਘਰੈ ਦੀ ਨੁਹੈ ਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਨੀ ਚਾਹਿਦੀ ਏ? ਨਾਰੀ ਵਰਗ ਦੀ ਏਹ ਸਸ਼ਸ ਘਰ ਚ ਅਪਨਾ ਦਬਦਬਾ ਬਨਾਈ ਰਕਖਨੇ ਆਸਤੈ ਨੁਹੈ ਦਾ ਘਰਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਨਾ, ਤੱਦੇ ਪਰ ਸ਼ਕਕ ਕਰਨਾ, ਤੱਦੇ ਕਨ੍ਹੈ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਤੇ ਮਾਰ-ਕੁਟਟ ਕਰਿਧੈ ਅਪਨੇ ਆਪ ਗੀ ਤਚਚ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਂਹਦੀ ਏ। ਤਸਦੀ ਏਹ ਪ੍ਰਵੱਤਿ ਮਜਲੂਮ ਨੁਹੈ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਦਾ ਫਾਯਦਾ ਲੈਨੇ ਆਫੀ ਲਭਦੀ ਏ।

ਛੇਮੋਂ ਦਾਹਕੇ ਦੇ ਡੋਗਰੀ ਤਪਨਿਆਸੋਂ ਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੁਲਲ-ਵਿਘਟਨ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਨ੍ਹੈ ਅਧਿਧਨ ਤੇ ਵਿਕਲੋਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਪੈਰੈਨਟ ਏਹ ਆਖਨਾ ਬਧੀਕ ਨੇਈ ਹੋਗ ਜੇ ਤਸ ਦੌਰ ਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਢਾਂਚਾ ਚਰਮਰਾਏ ਦਾ ਏ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਦਸ਼ਿਆ ਆਪਸ ਚ ਤਾਲਮੇਲ ਨੇਈ ਬਠਾਈ ਪਾ ਕਰਦੇ ਨ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਚ ਬਖੈਦ ਪੇਦਾ ਗੈ ਰੱਹ੍ਹਦਾ ਏ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸਾਰੋਂ ਕੋਲਾ ਨੇਡਮਾ ਰਿਖਤਾ ਬੀ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਏ। ਡੋਗਰੀ ਤਪਨਿਆਸਕਾਰੋਂ ਇਸ ਗਲਲਾ ਗੀ ਬੱਡੀ ਗੈ ਸ਼ੰਜੀਦਗੀ ਕਨ੍ਹੈ ਅਪਨਿਧੋਂ ਰਚਨਾਏਂ ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਦਾ ਏ।

ਸਂਦਰਭ

1. ਪ੍ਰੋ. ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਰਾਮਾ; ਧਾਰਾ ਤੇ ਧੂਡਾਂ; 84
2. ਨਰੇਨਦ੍ਰ ਖਜੂਰਿਆ; ਸ਼ਾਨ੍ਤੋ; ਸਫਾ-70
3. ਵੇਦਰਾਹੀ; ਹਾਡ-ਬੇਡੀ ਤੇ ਪਤਨ; ਸਫਾ-58
4. ਵੇਦਰਾਹੀ; ਹਾਡ-ਬੇਡੀ ਤੇ ਪਤਨ ; ਸਫਾ-23
5. ਵੇਦਰਾਹੀ; ਹਾਡ-ਬੇਡੀ ਤੇ ਪਤਨ ; ਸਫਾ-47